برنجی سنه — بيان الحق — عدد — ١

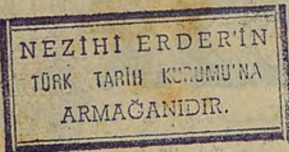
فی ٩ رمضان سنه ٣٢٦ و فی ٢٢ ايلول سنه ٣٢٤

جمعيت علميهٔ اسلاميه‌نك ناشر افكاريدر.

صاحب امتياز
شهری احمد افندی

سرمحرری
مصطفی صبری

مدير مسئول
محمد فطين افندی

مندرجات :

آبونه اجرتی

برسنه‌لكی ٩٥ التی ايلغی ٥٠ غروشدر

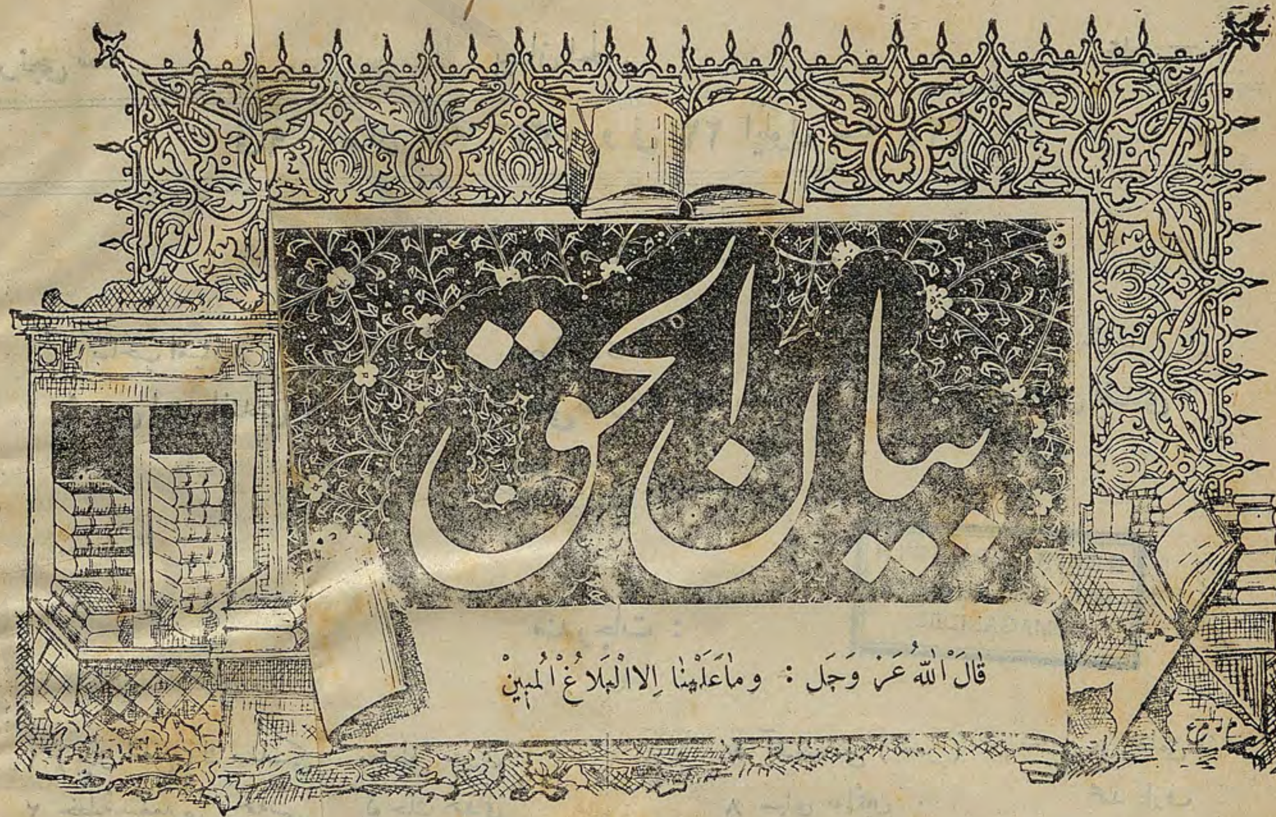
درج ايدلميان اوراق اعاده اولنماز .

قارئلرمزه :

اكثر مقالاته آيات كريمه واحاديث نبويه درج ايدلمش بولنديغی نظر اعتباره آلنه‌رق رعايتسزلكده بولنلماممسی رجا اولنور.

Beyanül Hak

دينى ، ادبى ، سياسى ، فنى پازار ايرتسى كونلرى نشر اولنور هفته‌لك غزته‌در .

بسم الله الرحمن الرحيم

الفقير محمد سعد اليسارى غفر له

« الحمدلله رب العالمين والصلاة والسلام »

« على سيدنا محمد وآله و صحبه اجمعين »

{ بيان الحق } ك مسلكى

شرع شريفده (امر بالمعروف ونهى عن المنكر) ناميله بر قضيهٔ معتنا بها ، بر وظيفهٔ مقدسه واردر . معروف نه ديمك اولديغنى بيليرسكز : بتون اييلكلره شامل بر كلمه! منكرده بالجمله فنالقلرى محيط بر تعبير !

بو ، امر بالمعروف ونهى عن المنكر وظيفه‌سنك بيوك بر حصه‌سى ، هله حصهٔ ابتدائيه‌سى علمانك عهده‌سنه مترتبدر . تموز اون برده مقبرهٔ ماضيويته دفن ايتديكمز دور استبداد ، منكر دورى ايدى . بو منكرى نهى ورفع ايچون اقتضا ايدن مساعئ ابتدائيه‌ده بولنمق يعنى قوهٔ اجرائيه‌يه رهبرلك ايتمك وظيفه‌سى عرض ايتديكم وجهله علمايه عائد ايكن بز ، وقتيله وظيفه‌مزى مع التأسف ادا ايده‌مديكمز حالده بو وظيفهٔ مشروعه‌يى شانلى عسكرلرمزله اتحاد وترقى جمعيتى اركان كرامى ايفا ايتدى . بناءً عليه بزم بو ارباب حميته قارشو تشكراتمز محجوبيتله ممزوجدر.

انجق ، دور سابقده طريق علميه وطلبهٔ علوم ، زورناجيلر ايچون الك واسع برمأكل ، الك مهيا بر وسيله

حالنده بولنمش اولديغى جهتله بو خائنلرك ، بزم قدر هيچ بر صنف ومسلك حقنده سدراه ترقى اولمدقلرى خصوصى‌ده احوالمزى ياقيندن بيلنلرجه مسلم بر حقيقتدركه بوكا نظراً ده اتحاد و ترقى جمعيتنك مساعئ حميتى ، هر كسدن زياده بزم حسابمزه مشكور اولديغى نسبتده بزمده كنديلرينه قارشو معذور اوله‌جغمز طبيعيدر . بوكون لله الحمد ترقى وتكاملمز ايچون هيچ بر مانع قالمامشدر. دون ، ايفاى وظائف حميتده جمعيته پيشرولك ايده‌مديسه‌ك بو كون پيرولك وظيفه‌سنى ادا ايله تلافئ مافاته چاليشه‌جغز .

مطمح نظرمز ، شعائر اسلاميه واداب مليه‌يى محافظه ايدرك ، اناطولينك ، روم ايلينك اعماقنده ، صاف و جوهرلى يوركلريله كنديلرينه هر تكليف اولنان شيئى ، الك بيوك بر سرمايهٔ سعادت اولسه دخى مشروعيت كسوه‌سى آلتنده قبول ايده‌بيلمك طينت صلابتكسترانه‌سنده بولنان ميليونلرجه اهل اسلامى ، ترقيات احرارانه‌يه تشويق ايتمك؛ واسلاميتك سنه‌لردن برى عاشق وصالى بولنديغى اداره‌نك ادارهٔ مشروطه اولديغى يار واغياره اكلاته‌رق ، حكومت مستبده‌نك جور واعتسافى يوزندن قانون وحكومت ناملرى ، قولاقلرينه الك اغير بر بار بلا كبى كلن ملتى ، يكى حكومت عادله ايله قانون اساسى‌يه ايصنديرمق اوله‌جقدر .

بعض بدخواهانك نشرياتى وجهله بزدن مشروطيت اداره‌يه قارشى بر شمهٔ اشمئزازه تصادف ايدلمك شويله طورسون بو اداره‌نك مؤسسلرى بولنان ارباب غيرت وحميته بز ، قوة الظهر اوله‌جغز . دين اسلامى ، حريت ومساواته مانع ظن ايتمك كبى باطل بر ذهابه دوشه‌رك بو نعمتى ، بو بخشايش فطرتى بزه چوق كورمك انصافسزلغنده بولنانلر تفريق جنس ومذهب ايتمش اولورلر . (لا فضل لعربى على عجمى ولا لابيض على اسود الا بالتقى) حديث شريفى دين اسلامك دستور حكمت و معدنيدر .

حكمداراندن ، عادات ورسوم جاهليه‌يى هرج و مرج ايدرك فقراى رعايا طرزنده پامالى البسه كيئمك ، بيت المالدن آلديغى بر مومى حساب ايله ياقمق ، يولجيق عالمنده خدمتجيسيله بالمناوبه حيوانه بينمك وشهره كيررگن نوبت ركوب ، خادمه كلمش اولمق حسبيله كنديلنك ، مستقبلينه قارشى راجل قالديغنه اهميت ويرمه‌مك ، تبعه‌سندن ، غير مسلم بر مدعى ايله حضور حاكمه چيقمق اسلامده واقع اولان شؤن معاليدندر . . اسلام ، (كلكم راع وكلكم مسؤل عن رعيته) قانونيله استبدادى اساسندن امحا ايدرك باشدن آياغه قدر هر فرد آفريده‌يى مسؤل طوتمش و (لا طاعة للمخلوق فى معصية الخالق) قانونيله‌ده هر كسه حريت تامه بخش ايلمشدر .

ايشته اسلامك ، من القديم مال مشروعى بولنان حريتك ايدئ اغتصابدن قورتيله‌رق اصلنه رجوعى سايه‌سنده‌دركه بزده ، جمعيت علميه‌نك ناشر افكارى اولمق اوزره شو رسالهٔ اسبوعيه‌يى نشره امكان بوله‌بيلدك .

رساله‌مزك مسلكى ومقصد تأسيسى ، مسلم وغير مسلم بالجمله افراد عثمانيه آره‌سنده‌كى حسن آميزشك تقرير وادامه‌سنه چاليشمق؛ وهر فرد ايچون ، حضيض مذلت ومسكنتده اوطوروب قالميه‌رق دنيوى واخروى وسائل ترقياتمزى احضاره بذل مقدور ايلمك؛ و آره‌مزده دائما حق ومعدلت وشفقت و مساواتى كوزه‌تمك دين عاليمزك مقتضياتندن اولديغنى تفهيم ايتمكدر .

رساله‌مز ، الك باشده { مخافة الله } اولمق اوزره عفت واستقامت ، حميت ، همجنسنه معاونت ، صورت مشروعه‌ده حريت ، جديات ايله الفت ، ظلم واستبداده نفرت ، علوم وفنونه محبت كبى حسيات فاضله‌يى تعميمه مدار اوله‌جق نشرياتيله ملت نجيبهٔ عثمانيه‌نك سويهٔ فكريه‌لرينى يوكسلتمكه چاليشه‌جق وبالخاصه ، دين اسلامك مانع ترقى اولمسى كبى ظنون و تقولاتك بطلاننى بحوله تعالى اثبات ايده‌جكدر .

رساله‌مز ، دين اسلام عليهنده وقوعى ملحوظ اولان اعتراضاته ادلهٔ مقنعه ايله جواب ويره‌جك وهر هانكى بر مسئلهٔ دينيه ويا علميه حقنده خاطرلره خطور ايده‌بيلن شكوك وشبهاتى رفع وازاله ايله دين اسلامك ، بتون انسانلرك منافع حقيقيه‌لرينك بر قذلكه‌سى مثابه‌سنده بولنان

سعادت دارینه موصل اولدیغنی انظارده تجلی ایتدیرمکه غیرت ایده‌جك واحکام شرعیه‌و آداب ملیه‌یه مغایر کوردیکی حالات ونشریاتی تنقید ایده‌رك { امر بالمعروف ونهی عن المنکر } وظیفه‌سنی ایفادن کیرو قالمیه‌جقدر .

فی الواقع علمامزك ، بووظیفه‌یی دور استبدادده اهمال ایتمش اولدقلرینی ایلری سوره‌رك ، کچمشی مؤاخذه‌پرده‌سی آلتنده اونلری حالاً واستقبالاً دخی بووظیفه‌دن منع ایتمك ایسته‌ینلر وارایسه‌ده بومثللی اعتراضاته : باطل ، مقیس علیه اولمامق ، یاخود اودورده علما ، هرکس ایله برابر وحتی دها زیاده معذور بولنمق طرزنده ویریله‌جك جوابلردن ماعدا اك زیاده شایان دقت بر جهت واردرکه دورسابقده مخالف شرع احوال اکسیك اولمیور ایدیسه‌ده اودورده اوکبی فنالقلر غزته ستونلرینه کچه‌مدیکی ایچون برطاقم وقوعات عادیه وشخصیه درجه‌سنده قاله‌رق آداب عمومیهٔ اسلامیه اوزرنده اجرای تأثیر ایده‌مزدی ...

بوکون ایسه — بتون ایی شیلرك سوء استعمال ایله فنا اوله‌بیلمسی قبیلندن اوله‌رق — سربستیٔ مطبوعاته اوفاجق بر سوء استعمال قاریشمق یوزندن ساحهٔ انتشاره وضعی محتمل بولنان منکراتك ، موضوع بحث اولمسی وعادتا قبول عمومی‌یه عرض ایدلمسی قوتنده بر تأثیری حائز اوله‌جغی جهتله نظر اهمیتدن دور طوتولمامق لزومی ارباب بصیرت نزدنده مسلماتدندر .

فاتح درسعاملرندن
مصطفی صبری

خطبهٔ پیغمبری

استاذ مدرسهٔ احدیت ، معلم یکانهٔ مدنیت ، نور منیر هدی ، حبیب نجیب خدا ، پیغمبر عالی برهان ، کشاف سرائر عرفان افندمز حضرتلری من طرف الله ارتحال نبویلری کندیلرینه‌وحی وتلقین اولندیغی کون امتك مسجد سعادته اجتماعی ایچون حضرت بلال حبشی رضی اﷲ عنه افندمزی منادی تعیین بیوردیلر . مدینهٔ منوره‌نك اسواق طیبه‌سنده عکس انداز دعوت اولان ندای بلالی اوزرینه هرکس اولرینی ، دکانلرینی آچیق ، صاچیق براقه‌رق قوشوشدیلر بیوك کوچك ، ارکك دیشی مسجد سعادته طوپلاندیلر . رسول کبریا صلی اﷲ علیه وسلم افندمز حضرتلری یر ویریکز ، یر ویریکز امر رسالتپناهیلریله ترتیب نظام مجلس ایده‌رك برخطبهٔ رسالت ایراد بیوردیلر .

دیدهٔ ملکوت بین نبوتپناهیلری اشکنثار ابتهال اولدیغی حالده « انا لله وانا الیه راجعون » دیه‌رك جناب حقه حمدوثنا وبالجمله انبیای عظام حضراتنه ونفس نفیس محمدیلرینه صلات وسلام اهداسیله تمهید ماوجبدن صکره بیوردیلرکه :

بن ؛ محمد بن عبداﷲ بن عبدالمطلب بن هاشم عربی حرمی مکی‌یم که بندن صکره نبی یوقدر .

ای ناس ! بیلمش اولیکز ، ارتحالم بکا خبر ویرلدی . دنیادن آیرلمام زمانی کلدی . لقاء اللهه مشتاق وامتمدن مفارقتمه محزونم . بندن صکره نه‌لردیه‌جکلر نه‌لر؟ یارب ! سلامت احسان ایت سلامت !

ای ناس ! وصیتمی دیکله‌ییکز ، ازبرله‌ییکز ، صاقلاییکز ، حاضرلریکز غائبلریکزه بیلدیرسین ؛ زیرا صوك وصیتمدر .

ای ناس ! جناب الله تنزیل بیوردیغی کتاب محکمنده سزه حلال وحرام قیلدیغی شیلری ، یاپاجغیکز وصاقنه‌جغیکز ایشلری شبهه‌سز بیان بیوردی . آرتق سز آنك حلالنی حلال وحرامنی حرام طانییکز . سز او کتاب منزلك محیرالعقول اولان اسرار متشابهاتنه ایناتوب سوز کتورمیان قطعی المفاد محکماتیله عمل ایدیکز . وحاوی اولدیغی امثال حکمت مآلندن عبرت آلیکز .

(رأس مبارکلرینی سمایه قالدیره‌رق) :
شاهد اول یارب !

تبلیغ ایتدممی ؟

ای ناس ! جناب الله ونعیم جناندن اوزاقلاشدیران،

عذاب الیم ناره یاقلاشدیران شوکوزیکز اوکنده طریق هدایت وشهراه سعادت وسلامتدن صاپان وصاپدیران هوا و شهوات نفسانیه‌دن حذر ایدیکز . جماعت واستقامتدن آیرلمییکز ! زیرا جماعت و استقامت حضرت الله ونعمت ابدیهٔ جنانه تقریب ، نارجحیمدن تبعید ایدر .

ای ناس ! دینیکزده وسزه تودیع ایدیلان اماناتکزده اللهدن قورقیکز ، مملوکلریکزه یاپاجغیکز معاملاتده‌ده اللهدن قورقیکز ، اونلره کندی یدیکیکزدن یدیریکز ، کیدیکیکزدن کیدیریکز . طاقتلری یتمیه‌جك تکلیفلرده بولنماییکز . زیرا آنلرده عینی ات ، عینی قاندرلر . وسزك کبی مخلوقدرلر ، آنلره ظلم ایدنلرك یوم قیامتده خصمی بن ، حاکمی اللهدر . قادینلریکز حقنده‌ده اللهدن قورقیکز ، مهرلرینی ایفا ایدیکز ، آنلره جور ایتمییکزکه یوم قیامتده حسناتکزك اجرندن سزی محروم ایدر . باقیکز : تبلیغ ایتدممی ؟

ای ناس ! کندیکزی و اهل وعیالکزی آتشدن قورویکز . آنلره علم ، ادب اوکره‌دیکز . آنلر سزك یولداشیکز و یدیکزده اماتیکزدرلر .

دقت ایدیکز : تبلیغ ایتدممی ؟

ای ناس ! اولیای اموریکزه اطاعت ایدیکز ، حقیر برعبد حبشی اولسه‌ده عاصی اولماییکز ؛ چونکه آنلره اطاعت ایدن بکا وبکا اطاعت ایدن اللهه ، وبالعکس آنلره عصیان ایدن بکا ، و بکا عصیان ایدن اللهه عصیان ایتمش اولور . عقلکزی باشیکزه آلیکز ، احکام شرع ومعدلتدن آیرلدقلری مدتجه آنلرك علیهنه خروج و قیام ایتمییکز وآنلرله اولان عهدیکزی بوزماییکز .

آکلاتە بیلدممی ؟

ای ناس ! اهل بیتمه وحملهٔ قرآنه محبتدن آیرلمییکز ، علماکزی سویکز ، آنلره بغض وحسد ایتمییکز ، حقلرنده ذم و قدحی روا کورمییکز . بیلمش اولیکزکه بونلری سون بنی ، وبنی سون شبهه‌سز اللهی سور . وبالعکس آنلره بغض ایدن بکا و بکا بغض ایدن اللهه بغض ایدر .

آکلادیکزمی ؟

ای ناس ! آبدستکزی کوزلجه آلوب تعدیل ارکانیله بش وقت نمازه دوام ایدیکز ؟

ای ناس ! اموالکزك زکاتنی ویریکز ! وبیلمش اولیکزکه زکاتنی ویرمیه‌نك صلاتیده یوق دیمکدر . صلاتی اولمیانك ایسه صومی ، حجی ، جهادی ، دینی‌ده یوق دیمکدر .

طویدیکزمی ؟

ای ناس ! الله عظیم الشان ارباب استطاعته حجی فرض قیلدی یاپمیانك خاتمه‌سی فنادر . مکر آنی برمرض ویا بر ظالم قوی آلیقویه . بوکبیلر شفاعتمدن حصه‌مند اولمیوب حوض محمدیمه کله‌میه‌جکدر .

ای ناس ! جناب الله یوم قیامتده هپکزی بریرده عظیم ، دهشتلی برمقامده جمع ایده‌جکدرکه او زمان سزه اموال و اولاد دکل آنجق قلب سلیم منفعت ویره‌جکدر .

ای ناس ! لسانکزی حفظ ایدیکز ، کبر وغروری براقیکز ، آلچق کوکللی ، یوکسك همتلی اولیکز . بدنلریکزی یوریکز ، تنبل اولمه‌ییکز ، دشمنلریکزله مجاهده ایدیکز . مساجدیکزی معمور ، ایمانکزی خالص قیلیکز ، ایلك اوکجه کندیکزه ، صوکره اخوانکزه نصیحت ایدیکز ، عرضکزی محافظه واموالکزدن تصدق ایدیکز . وبربریکزك نائل اولدیغی شرف وشانه حسد ایتمییکزکه بتون حسناتکزك محوینه سبب اولور یکدیکریکزك غیابنده فنا سویلمه‌ییکزکه محبت واخوت مضمحل وخصومته متحول اولورده هلاك اولورسیکز .

ایشتدیکزمی ؟

ای ناس ! کندیکزی اسارتدن قورتارمغه چالیشکز ،

وعجز و احتیاجکزك تحقق ایده‌جکی کونده ایشیکزه یارایه‌جق خیرلر ایشله‌ییکز .

ای ناس ! ظلم ایتمه‌ییکز ! الله محکمهٔ عدالتنده ظالمی بالذات مطالبه ایدر . حسابکز و الك صوك ذهابکز جناب حقه‌در . او عادل مطلق ایسه معصیته راضی دکلدر .

ای ناس ! هر کیم ایی بر ایش یاپارسه منفعتی کندی نفسنه وهر کیم کوتو بر ایش یاپارسه مضرتی ینه کندی نفسنه عائددر . یعنی هرکسك چکدیکی کندی الندندر . یوقسه رب العالمین قوللرینه ظلم ایتمز . اول برکوندن حذر اوزره بولنیکزکه حضور الهی‌یه چیقه جقسکز وهرکس ایی ، کوتو بتون محصول مساعیسنی — برذره‌سنی ضایع ایدلمیه‌رك — استیفا ایده‌جکدر .

بن خبریمی آلدم . ربمه کیدییورم ، دینکزی و امانتکزی اللهه اصمارلادم . ای معشر اصحابم وجماعت امتم ، السلام علیکم ! السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته !

درس عام ملازملرندن
کوچك حمدی

یا علیم یا حلیم

ادارهٔ مستبده‌نك ظلمی ؛ زیر اداره‌سنده بولنان ملل مختلفه‌نك کافه‌سی حقنده عمومی ایدی . آنجق مسلمین ؛ ملل سائره‌دن زیاده دوچار ظلم ایدلمکده ایدیلر ؛ چونکه ارمنی ، روم همشهریلریمزك برر پطریقخانه‌لری وار ایدی پطریقخانه‌لر ؛ ملتك اوکنه سپر اولوب هجوم ایدن مظالمی که رد ، که تعدیل ایده‌رك ملتلرینی مهما امکن وقایه ایدرلر ایدی .

مسلمینك ایسه حکومت مستبده‌یه قارشی اوکارنده حائل اوله‌جق اویله برشیلری اولمدیغندن مظالم هاجمه‌نك کافهٔ تأثیراتیله متأثر اوله‌رق بویله دلیك دشیك برحاله کلدیلر .

برده حکومت مستبده‌نك الك شنیع ظلمی ؛ زیر تحکمنده بولنان ملل مختلفه‌نك کافه‌سنی دائما ظلام جهل ایچنده بولندرمق وهانکی طرفده بر ایشیق کوررسه همان پوف دیوب سوندرمك ایدی . بو هوای حکومت ایله نه‌قدر شعلهٔ ادراك سوندورلمشدر !

شایان تأسفدرکه حکومت ظالمه‌نك بوظلمنه‌ده الك زیاده معروض اولان مسلمین ایدی ؛ چونکه ارمنی ، روم همشهریلرمزك برر جمعیت علمیه‌لری وار ایدی وپطریقخانه‌لرك حمایه‌سنده‌ایدی . بطریقخانه‌لر بوجمعیتلرك شعله‌سنی هوای حکومتله منطفی اولمقدن محافظه ایچون برر فانوس اولورلردی ؛ بووجهله ارمنی ، روم همشهریلرمز ؛ جمعیت علمیه‌لرینك دلالت وارائه‌سیله معارف وصنایع وتجارت یوللرنده خیلی ایلریلدیلر .

مسلمین ایسه ایچلرنده ظهور ایدن شعلهٔ ادراکه فانوس اوله‌رق هوای حکومتك شدتیله منطفی اولمقدن محافظه ایده‌جك اویله برشیلری یوق ایدی بووجهله اوکلرنده فنار چکه‌رك کندیلرینه طریق ترقی‌یی کوستره‌جك برجمعیت علمیه‌لری اولمدیغندن کوز کوزی کورمز برظلام جهل ایچنده نره‌یه باصه‌جق ونه‌طرفه کیده‌جکلرینی بیله‌میه‌رك بویله اولدقلری یرده قالدیلر .

بو بیچاره‌لر ؛ حکومت ظالمه‌نك بوظلملرندن بشقه ارمنی ، روم همشهریلرینك کورمدکلری دیکری فجیع چکلمز برظلمی‌ده چکرلردی . بتون ادیان ومذاهب قانوناً اعتراض وتعرضدن مصون اولدیغی حالده میسیونرلر وغلاة شیعه طرفلرندن بونلرك دینلری علیهنده اعتراضاتی حاوی کتب ورسائل نشراولنوردی . نشر اولنوردی‌ده او اعتراضاتی مدافعه ایچون یازیلان آثارك طبعنه رخصت ویرلمز ، منع اولنوردی ؛ بونك دها فجیعی قوجه قوجه (یوز یکرمی صندق طولوسی) کتب اسلامیه معهود (جلال) ك نظارتنده دائره‌یه متصل چنبرلی طاش حمامی کلخننده احراقه باشلانوب (بوکتب دینیه حریقی) برهفته دوام ایتمشدر . بو (کتب دینیه حریقی) جنبرلی طاش

حمامی کلخننده دوام ایتدیکی اثناده دیکر بریرده دخی بالخاصه یاپدیرلمش برفورون درونده بر (کتب دینیه حریقی) دها ظهور ایتدیکی خبر آلنمش . ایشته مسلمین درونلرنده سونمز بر آتش براقان شو (کتب دینیه حریقلری) ایله‌ده ایکی دفعه حریق‌دیدهٔ علوم اولمشلر .

ایشته معارف وصنایع وتجارتده همشهریلرندن کیری قالان و آنلرك کورمدکلری بویله الیم ، الیم ظلملر کورن مسلمین ایچوزده برجمعیت علمیهٔ اسلامیه تشکیل ایدوب کندولرینه برمشعل راه ترقی اولمق و پوف دیانك صاچنی صقالنی یاقمق اوزره « مشعل الحق » اسمیله برجریده و « بیان الحق » اسمیله‌ده اسبوعی برمجموعه نشرینه قرار ویردك . ومن الله التوفیق

حیرت

— مشورت —

« ادب الدنیا والدین » نامنده‌کی کتاب مستطابدن ملخصاً مأخوذ ومترجمدر .

رأی ناصح ، عقل راجح صاحبلریله مشورت ایتمه‌دن عاقل ایچون برامره عزم و ابرام ایتمك ؛ بر حرکت حزم آکاهی دکلدر .

چونکه جناب علام الغیوب ؛ نبی عالیشانه کندیسنی هرخصوصده مظهر الهام وتوفیقات صمدانیه‌سیله تأیید بیوره‌جغنی وعد وتکفل ایتدیکی حالده — فرقان حکیمنده « وشاورهم فی الامر » فرمان عالیسی منطوقنجه مشورتله امر بیورمشلردر .

ارباب تأویل ؛ آیت مذکوره حقنده تفاسیر متعدده درمیان بیورمشلرسه‌ده بز ذوات مشار الیهمدن یالکز حسن بصری وسفیان — رحمهما الله — حضراتنك تأویلنی ذکر ایله اکتفا ایدییورز .

مشار الیهما حضراتی بیورییورلرکه : نبی ذیشان علیه صلوات الرحمن افندمز حضرتلری اصحاب کرامیله مشورتدن مستغنی اولدقلری حالده مشورتله مأمور بیورلملری ، مؤمنلر مشورتی سنت سنیه اتخاذ وهرکارلرنده اکا اتباع ایتسونلر حکمت ارشادیه‌سنه مبنیدر .

حضرت پیغمبر ؛ برحدیث شریفلرنده « مشورت ؛ ندامتی دافع برحصن حصین ، ملامتی طارد بر کهف امیندر . » بیورمشلردر .

فاروق اعظم افندمزده مهام اموری درعهده ایدن رجالی اوچ صنفه تقسیم بیورییورلر :

برنجی صنف ذوات ؛ مأموریتلرینه تعلق ایدن امور معضله‌یی رأی سدیدلریله فصل و حسم ایدرلر ایکنجی صنف رجال ؛ اشکال واقع اولان امورده ارباب مشاوره‌یه مراجعت وانلرك آرای سدیده‌لرینی تلقی بالقبوله مسارعت ایدرلر . صنف ثالث صاحبلری ایسه وادئ حیرتده پویان اوله‌رق نه‌رشدو صوابی قبول ، نه‌ده برمرشده انقیاد ایده‌بیلیرلر .

سیف بن ذی یزن دییورکه رأینی صائب کوره‌رك عجب وغروره دوشن آدم ، مشاوره‌یی قبول ایتمز رأییله استبداد ایدن صوابدن بعید دوشر .

حرکات عادلانه‌سیله صحائف تاریخده برموقع بالا ترین احراز ایدن عمر بن عبدالعزیز حضرتلری ، « مشورت ومناظره ابواب رحمت ومفاتیح برکتدر بونلره توسل اولندقده نه رأی ، هدف مقصوددن صاپار ، نه‌ده حزم واحتیاطدن آیریلنمش اولور » بیورمشلردر . بعض حکما ؛ استشاره عین هدایتدر . رأی خودپسندانه سیله استغنا حاصل ایدنلر ؛ مخاطره‌یه معروض اولورلر دیمشدر .

مشاوره‌یه عزم ایدلدکده ارباب مشاوره ؛ آتیاً بیان اولنه‌جق خصال خمسی مستجمع ذواتدن انتخاب اولنملی .

برنجی خصلت :

تجربهٔ سابقه‌یه اقتران ایدن عقل کاملدر . چونکه کثرت تجاربله صحت رویت حاصل اولور بونی ، جناب رسالتپناه

افندمزك شو حدیث شریفی مؤیددر . « عاقلدن استرشاد ایدیکز که ارشاد اولنه سکز . عاقله مخالفت ایتمیکز . صکره نادم اولورسکز » .

عبدالله بن حسن فرزند عالیسی محمده خطاباً بیورمشاردر که نصل که عاقل عداوت اظهار ایتدیکی وقتده حذر ایدییورسك جاهل ایله مشورتدن ده — هر نقدر ناصح اولسه بیله — اویله جه حذر ایله ؛ چونکه جاهل سنی مشورتیله بر ورطه‌یه دوشوره بیلمکه مستعددر که اکا نسبتله مکر عاقل پك كری قالیر .

بنی عبس قبیله سندن بر آدمه دینلمشدر که سزك آراء صائبه‌کز نه قدر چوق !

جواباً « بز بیك کشیدن مرکز ایچمزده امورینی اتقان واحکام وجهله طوتان بر حازم مدبر واردر که بز هر کارده آنکله مشورت ایتدیکمزدن دولایی کویابیك حازم اولمش اولیورز . » دیمشدر .

رأیی کندیسنی عجب وغروره دوشورن شاب غیر مسبوق التجربه وایام متکدره ؛ جسمنی دوچار ضعف وانحطاط ایتدیکی عقلنی ده باشندن آلوب کوتورمش اولان پیر عمل مانده ایله مشاوره دن حذر ایتمك توصیه اولنه کلمشدر .

« منثور الحکم » ده دینلیور که هر شیئی محور لایقنده تدویر عقله ، عقل ایسه تجربه‌یه محتاجدر . بوکا مبنی دینلمشدر که ایام ؛ لدنیات اموری ورای پردهٔ خفادن چیقاریر . قال ابوالاسود الدؤیلی :

وما کل ذی لب بمؤتیك نصحه
ولا کل مؤت نصحه بلبیب
ولکن اذا ما استجمعا عند صاحب
فحق له من طاعة بنصیب

مآلی : هر عاقل سکا نصیحت ویرمز . هر نصیحت ویرن ده عاقل دکلدر ولکن بو ایکی خصلت یعنی عاقلیت وناصحیت بر ذاتده بولننجه اکا اطاعتله نصیبه‌دار ارشاد اولمق لازمدر .

ایکنجی خصلت :

مستشار ؛ دین و تقوی صاحبی اولمق چونکه دین هر بنای سعادتك دیرکی وهر فوز وفلاح خانه‌سنك قپوسیدر دینك قوهٔ غالبه‌سی آلتنده بولنانلر مأمون السریره ، موفق العزیمه‌درلر .

اوچنجی خصلت :

مستشار ؛ ناصح محب اولملی چونکه نصح ومودت ؛ فکره استقامت رأیه خالصیت ویرر . بصیرتکار ، مشفق بر ذات ایله مشورت ؛ سبب فوز وظفر ، بصیرتسز ، حسود ، غیظکار آدم ایله استشاره ایسه بادئ خیبت وخطردر .

قال بعض الشعراء :

اصف ضمیرا لمن تعاشره ـ و اسکن الی ناصح تشاوره
وارض من المرء فی مودته ـ بما یؤدی الیك ظاهره
من یکشف الناس لایجد احدا ـ تنصح منهم له سرائره
اوشك ان لایدوم وصل اخ ـ فی کل ذلات تنافره

مآلی : ضمیرکی معاشرت ایتدیکك کمسه‌یه صمیمی قیل مشاورت ایتدیکك ناصح عاقله قارشی تسلیمیت کوستر . کشینك مودتی حقنده ظاهر حالنك ارائه ایتدیکی درجه‌یه راضی اول . چونکه انسانلر بحق میزان انتقاددن کچیریله جك اولورسه سرائری خالص تك بر آدم بیله بولنه‌مز . هر قصوره باقیله جق اولورسه هیچ بر کیمسه ایله دوام موانست ؛ قابل اوله‌میه جق بر حاله کلیر .

دردنجی خصلت :

مستشار ؛ حین استشاره ده آلام واکداردن سالم اولملی چونکه ، فکریله شوائب غموم ، معارضه ایدن کیمسه نه سلیم الرأی ، نه ده مستقیم الخاطر اولور .

بشنجی خصلت :

امر مستشار ؛ نه متابعت اولنمش بر غرض ، نه ده نفسك مساعده ایتدیکی حظوظات اولملی . چونکه اغراض جاذب ، هوای ، نفسانی ایسه مانعدر . بر رأی مجاذبهٔ اغراض ومعارضهٔ هوایه معروض قالیرسه هر حالده فاسد اولور .

ایشته شو خصال خمسی استکمال ایدن ذات عالی‌یه اهل مشورت ومعدن رأی وهدایتدر . ارباب آراء ؛

امر مشورتك مجتمعاً یاخود منفرداً اجراسی خصوصنده اختلاف ایتمشلردر

یونان و اهل فرس ؛ اجالهٔ فکر وبیان رأی وتدبیر ایتمك اوزره اجتماعی قبول ایتمشلردر چونکه بو خصوصده هر اهل رأی ؛ خاطرینه خدشه ویرن جهتی ، نتیجهٔ فکرینی سویلر حقیقةً جای قدح بر جهتی وار ایسه معارضه ویاخود رد توجه ایدییورسه — قانون مناظره‌یه توفیقاً یاپیلان جدل کبی — مناقضه اولنور . بناءً علیه حکم مدعاده اوقدر قرائح وافکارك اجتماعی سببیله هیچ بر خلل وزلل قالمز که میدان ظهوره چیقماسون .

صنوف امدن بر صنفده امر مشورتك منفرداً اجراسنی قبول ایتمشدر چونکه بو خصوصده هر صاحب رأی صوابه نائلیتك کندینه انحصاری امیدینه طمعاً رأی مقصودده منفرداً اعمال فکر ایدر . قرائح ؛ انفراد ایتدیکی وقتده فکر ، قریحه‌ی مجرد مسئلهٔ مطلوبه ایچون تجرید ایلر . فقط ؛ قرائح اجتماع ایتدیکی تقدیرده مسئله هیئت شورایه تفویض اولنه جغندن هر قریحه کندی حصه‌سنه دوشن مرتبه‌ده دوشونمکدن زیاده‌سنه مجبور اولمز .

شو ایکی مذهبدن هر ایکیسی ایچوزده بر وجه واردر فقط وجه ثانی اظهردر .

مؤلف کتابی امام ماوردی علیه الرحمه حضرتلری بیوردیورلر که بکا قالیرسه علی الاطلاق مشورت حقنده شو ایکی مذهبدن بشقه بر مذهب دها واردر که بنجه اصل راجح اودر . شویله که :

ناظر شوری مسئله‌یه باقار . اگر مسئله ایکی امر بیننده متردد ایسه بو صورتده مشاوره دن مقصد یا مسئله‌نك فسادینه اعتراض ویاخود صلاحی حقنده اظهار حجت اوله جغندن مجتمعاً اجراسی اولادر . چونکی بو صورتده حقیقت دها بلیغ ، دها واضح بر حالده میدانه چیقار .

یوق بویله دکل ده مسئله ؛ صوابی پك مبهم ، جوابی پك معجم ومشکل کوریلان امور عظیمه واحوال غامضه‌دن اولورسه او حالده هر اهل رأی فکرنده تفرد وخاطریله تجرد

ایتملی که صوابده اجتهاد ایتسون . صکره کشفیات واتمه‌سی خطامیدر صوابمیدر ملاحظه اولنسون بوکا نظراً جوابده منفرداً اجتهاد اولدیغی کبی کشف صوابده ده مجتمعاً امعان افکار ایدلمش اولور .

طلبهٔ علومدن
حسین حازم

درس وکیلی خالص افندی حضرتلری طرفندن کوندریلان مکتوبدر .

(بیان الحق) ك بو دفعه انتشارینی استبشار ایتدم . بونك اسمندن دخی نمایان اولدیغی وجهله مسلکی حق کولق اوله‌جغندن سیر وسلوکنده حقی باطلدن ، صدقی کذبدن ، صوابی خطادن ، نفعی ضرردن ، والحاصل خیری شردن تفریق وتمییز ایله واضحاً بیان خصوصنده اصلا لوم لائمدن چکنمه‌مسنی آرزو ایدرم . « بیان الحق » بیاناتنه (اللهم ارنا الحق حقا وارزقنا اتباعه وارنا الباطل باطلاً وارزقنا اجتنابه) دعاسیله بدء ایتملیدر انجق (حق) بر عالسماء بر دواءمر اولدیغندن فاسد المزاج اولانلرك طبع علیلی آنی قبولدن نفرت ایده جکی (حق) مردر وهر مر (دوادر) ترکیبنك حسن نتیجه‌سندن حکمانك سلطان القوی دیدکلری و اهمه‌نك غلبه‌سیله اورکه جکندن آجی اولان حقیقی تصریح جائز اولمیان ویا مناسب کورلمیان مقاملرده (ان فی التعاریض لمندوحته عن الکذب) قانون شفابخشامی موجبنجه رجته‌نی نبضنه کوره « مجاز ، کنایه ، تعریض ، ایجاز ، اطناب ، مساوات) قرصلری صورتنده ترتیب و اعطا ایلملیدر .

انسانلرده حقی قبول ایتامك و بالمره رد ایلمك مرض جهالتك بحرانندن نشأت ایدر بر حال اولدیغندن (بیان الحق) نتیجهٔ حسنه‌یی کوزه ته‌رك حقی بیاندن اصلا فارغ وساکت اولمامليدر . نصل اوله بیلیرکه (الساکت عن الحق

شيطان اخرس) در . حق عاليلرنده (ماترك الحق لعمر من صديق) شرفوارد اولان حضرت فاروق بيان حقدن كيرو طورمیوب محافظـۀ عدل وحق خصوصنده، تأديب وتربيه قامچيسنى الدن براقمامشدیلر .

شبهه‌سزدركه امتك باشـنه كلن بلالر ، مصيبتلر هپ بيان حق اهلنك سكوتندن ايلرو كلمش فقط بيان حقدن ساكت اولانلرك شـخصنه منحصر قالميوب بتون امته تعدى ايتمشدر .

الحاصل (بيان الحق) حق وحقيقتدن قطعا سكوت ايتمه‌ملى شوقدروار كه بياناتنده (وجادلهم بالتى هى احسن) جاده‌سندن آيرلمامليدر شونىده بيان ايدريم كه كوكام (بيـان الحق) ك احتوا ايده‌جكى مباحثك بروجـه آتى اولمسنى ايستر :

مسـائل مهمۀ دينيه ، تعريض وقوعنده مدافعه ، اصلاح احوال مدارس ، اصول تعليم وتدريس ، انتظام احوال طلبه ، تشـكيل طبقات مدرسـين ، انتخاب كتب ورسائل ، اصول تكلم وترجمه وعندالحاجه امتك تكلم ايتديكى السنۀ مختلفه‌ده كتب ورسائل نشرى .

والله الموفق

جمعيتمز

قال الله تعالى عز وجل

« واعتصموا بحبل الله جميعاً ولاتفرقوا »

مادام كه ملتك حق اجتماعى اعاده ايدلدى .

مادام كه حكومت ، حركات كيفيه ومعاملات مستبده‌سنه نهايت ويره‌رك ملتك افكار معقوله ومشروعه‌سى محصله‌سنك جهت استقامتنى تعقيبه باشلادى .

مادام كه اصول مشـورت هرايشيمزده اس الاسـاس اتخاذ قلندى .

مادام كه هركسك ، موقع اجتماعيسى نسبتنده مسئول ومعـاتب طوتيله‌جغى تقرر ايتـدى . بتون افراد ملت ايچون برچوق وظيفه‌لر حاصل اولدى .

بووظائفدن برى وبلـكه برنجيسـى ، مشروطيت مشروعه‌مزك اساسنى تحكيم وترصين ايتمك ايدى ؛ بووظيفه همان همان ايفا ايدلدى ، تحت امنيتمزده برحكومت مشروطه تأسس ايتدى بزه بوسعادتى بخشه سبب اولان جمعيت ، بومشروطيت مشروعه‌مزه تأثير وايقاع ضرر ايده‌بيله‌جك اللرى قيرمق خصوصـنده افـكار امتك ، قلوب ملتك پيشوالغى وظيفه‌سنى درعهده ايتدى ، جنـاب حقـدن ايسه اميدمز بركمالدر چونكه (يدالله مع الجماعه) در .

ديكر بروظيفۀ مهمه‌ده افراد ملتك آيرى آيرى تشبثات معقوله‌لرى تركيب وتوحيد ايديله‌رك مجراى لازمنه سوق ايدلمسى كيفيتى ايدى .

اولكى وظيفه ، سعادت مليه‌مزك موضوعنى تشكيل ايلديكى كبى بوده غايه‌سنى تأمين ايليه‌جكدر .

بونقطه‌يى درپيش ايدن ارباب مسـالك ، مسلكلرى دائره‌سنده برطاقم جمعيتلر تشكيلنه باشـلاديلر ؛ كرچـه لزوم طبيعى اولمقسزين يالكز كوره‌نك سـوقيله فائده‌سز انجمنلر تأسـس دكل ، تشـكل ايتدى ، فقط تحـولات حاليه‌مزده‌كى فوق العاده‌لك ، انقلاب حاضرمزده‌كى سرعت دوشونولورسـه ، اساسـاً غير طبيعى اولان بواجتماعلرك بونقطۀ نظردن طبيعى اولديغى تسليم ايدلمك اقتضا ايدر ؛

بوصحنۀ انقلابده علما ، عمومه توجه ايدن وظائفله برابر آيريجه مهم بر وظيفه قارشيسنده بولنيوردى ، بووظيفه ايسه بتون مسلمينه معتقدات اساسيه‌لرينى تفهيم ، وظيفۀ دينيه‌لرينى تبليغ ايتمك فريضه‌سيدر .

فى الحقيقه سنه‌لردن برى تأبيد ايديلن جهالت واستبدادك نتايج اليمه‌سى اولارق افراد مسلمينك معلومات دينيه‌سى مكتسـبات سـائرسيله متناسـب برحالده قالمش ومدنيت غربيه‌نك ؛ اقتباس وممكلتمزه تطبيقى عادتا فرض اولان ترقيات ماديه‌سنه لاقيدانه طاورانه‌رق تدنيات اخلاقيه‌سنه تمايللر كوسترلمش وآفتاب اسـلاميتك شعشعۀ حقيقيه‌سنى ادراك ايده‌ميه‌جك نظرلر چوغالمش ايدى .

علما بوآجى حقيقتى درپيش ايديپوردى . تمـاميله آكلايوردى ، آغلايوردى فقط برشى سويليه‌ميوردى . يالكز :

(يريدون ان يطفؤ انورالله بافواههم ويأبى الله الا يتم نوره)

آيت كريمـه‌سنى اوقويه‌رق آتى‌يه انتظـار ايديپوردى . چونكه ارباب دين بيليوردى كه دينى اله هرزمان حمـايه ايده‌جكدر . اوت برشى سويليه‌ميوردى . چونكه تبليغ احكام دينيه‌يه هانكى نقطه‌سندن باشلانلسه عدالت ولوازمنه تمسك ، ظلم واسـتبداده مقاومت امرندن بشقه برشئ اولميه‌جقدى . بونى آكلايان اجـلاف اسـتبداد افـكار ملعنتلرينى باشليجه علمايه عطف ايتمشـلردى . وعظلرده دعا واسرائيليـاتدن بشـقه همان همان برشئ سويلنامسى مجبورى ايدى .

علما ، عهده‌سنه ترتب ايدن واجراسنده مجبوريت دينيه بولنديغى حالده تأثير اسـتبدادله يالكز تصورلرده قالان شو وظائف عاليه‌يى شمدى كمال اهميتله ايفايه قرار ويردى . وهمان برجمعيت علميه تأسيس ايتدى .

سرد ايديلان شواوچ وظيفۀ اساسيه‌دن اكلاشليركه :

اولا — جمعيتمز بر « جمعيت سياسـيۀ وطنيه » در . شـو وظيفۀ عموميه نقطۀ نظرندن جمعيتمز طوغريدن طوغرى‌يه « عثمانلى اتحـاد وترقى جمعيتنه » مربوطدر . بناءً عليه اتحاد وترقى جمعيتنك ، بتون عثمانليلرك سعادت مشـتركه‌لرينى تأمين خصوصنـده تعقيب ايتديكى مسلك سياسى‌يى تعقيب ايده‌جك وتبليغات مشروعه‌سنى هرزمان ايفا ايليه‌جكدر .

ثانياً — جمعيتمز بر « جمعيت علميه » در . بنـاءً عليه استانبول وطشره مدرسه‌لرينك احياسى وتحصيلك تعـاليسى وطلبۀ علومك هرنوع علومدن حصه‌ياب ايديله بيلمسى چاره‌لرينى دوشنه‌جك ومكتب ابتدائيه وسائره‌ده تحصيل دينى‌يى نظر اعتباره آله‌جق وعائد اولدقلرى مقام نزدنده تشبثات لازمه‌ده بولنه‌جقدر .

ثالثاً — جمعيتمز بر « جمعيت دينيـه » در . بنـاءً عليه كرك موقوت وغيرموقوت رساله وجريده‌لرله وكرك وعظ ونصـائح صورتيله مسـلمانلرك دينلرينـه اولان مربوطيتلرينك نامئ تقويه‌سـنه چاليشه‌جق وهر صنف خلقه ضروريات دينيه‌سى واسـتطاعتى نسـبتنده احكام اسلاميه تفهيم وتبليغ ايديله‌جك ولزوم كوريلان محللره برر هيأت علميه ارسال ايليه‌جكدر .

وباخصوص صرف حقايق اسـلاميه‌يه عدم وقوفدن نشأت ايدن بعض افكارك بك سخيف بك حقسز اولديغى دخى انظار عموميه قارشوسنده اثبات ايديله‌جكدر .

(ومن الله لتوفيق) فطين

ادبيات

—

آهنك ملى

—

جمعيتمز حامئ مليتمزدر
مليتمز كافل حريتمز در

جديت ايله باشلايه‌لم هر ايشه زيرا
جديتمز خادم جمعيتمز در

منظومۀ ميثاق وعهودزء هپمزدن
مطلوب عمومى دخى جديتمز در

واز كچملى بز تفرقه‌دن چونكه بوحالت
برمانعه‌در موجب رقيتمز در

احياى دل مرده بزم مقصدمزدر
اعمار وطن ماحصل نيتمزدر

تعميم مكارمده ثبات ايليه‌لم هپ

مسلمانجه اوروجك جرتی حقه مخصوص
فرقهٔ ناجیه‌یه عائد اولور بویله خصوص

حل وحرمت نظرنده بولنورسه سیان
اوكا بیلدم كه نه‌دیر ؟ زمرهٔ علم وعرفان
بر آلای اهل ضلالت كورولور هر برده
بری ، دنیایه مضر ، نرده قالیر برفرده
كیمی توحیده ، كیمی شرع قویم دینه
بسلیور خانهٔ قلبنده نیجه بیك كینه
طوتیور حق ایله خلقك كلماتن سیان
صانیور حكمت ایله كشف اولنور جمله نهان
بویله بازیچهٔ عقل بشر اولمش بر فن
بیلیر اللهی دینیرسه بوده پك مستهجن
كوردیكی بر ، ایكی تقدیری حقیقت صانیور
مطمئن اولمالیدركه اوكیشی آلدانیور
بیلمیور ، حق اونی محروم عنایت ایدییور
ظن ایدر كندینی ، الله صیانت ایدییور
بویله كردابهٔ فسقه دوشن ای انسانلر
بیلیكز كیم كولیور حالكزه شیطانلر
آجیمق نفسكزه الزم ایكن بونلری سز
فكر ایدوب آخرتی هیچ حساب ایتمدیكز
نفسنه ظلمی روا كورمش اولان برانسان
دیكرك حقنی‌می ایلیه جكدر اذعان
خالقك وارلغنی ، برلكنی منكر اولان
دیكر انسانلره‌می خیر ایده‌جك ای اخوان !
بونی امر ایله‌ین انسان دكل ، الله ، بیلك
بودر اخبارنی ، صدق ایله بالله بیلك
شارعك امرینی تقدیر ایده‌من جاهللر
بونده‌كی حكمتی وهمی ایله تخمینه دوشر
حبه بی‌قبه یاپار واهمه‌نك تخمینی
یاناصل مسلك اولور واهمه‌نك تعیینی
بر اولور قوهٔ عقلیه تماماً بوكالیر
بر اولور فكر بشر والهودمبسته قالیر
هندسه هیئت ایله جبر وحساب وحكمت
نزد حقده ایده‌من دعوی موجودیت
عقل وفكرك ره‌نارفته‌سیدر بعض جهات
بونلره شرع محمدده دینیر سمعیات
بونلری حسن قبول ایتمكه انصاف ایستر
فطرت كامله‌دن صوكره دل صاف ایستر

ای اله ازلی حاكم هر ذره خدا
راه قدسی نیدن بزی سن ایتمه جدا
خادم دین وشریعت ایده‌رك جمله‌مزی
ایله همسایه همان فخر رسالتله بزی

جمعیت علمیه افرادندن
محمد عارف

— تحصیل عالمنده —

اونه‌یدی ، برمتبسم غرور زمزمه دار
ایدردی لانهٔ فكرمده حاكمانه قرار
اونه‌یدی ، برمتجسم امل ، براطمئنان
مطالعات ایچون ایلردی متصل اجبار
غریب مسئله‌لر ، نكته‌لر بولور چیقاریر
ایدردم اهلی ذكادن جوابن استفسار
مباحثات ایدی كوكلمده پرطونان آمال
مباحثات ایله ساعتلرم ایدردی كذار
عصالر ایله عبدالغفورلر آچیلیر
رساله‌لر بیله كوزدن كچرایدی ناچار
مطوله باقیلیر ، اطول ودسوقیدن
صحیفه‌لر اوقونور هیچ اولنماز استكثار
شوبحثی متن قناری‌یه باقدم ، آكلامدم
قره‌خلیله باقلسه اولورمی حله مدار ؛
دینیر ، كتاب آچیلیر ، چوریلیر صحیفه‌لری

بر وجهله كیم لایق حیثیتمزدر

امنیته تشویق ایده‌رز ناسی یولیله
امنیه‌مزك سائقی امنیتمز در

ملت بزه ناظردر آنك حكمتی مطلق
تصدیق وتصورده‌كی قدسیتمز در

حریت ایله عدل ومساوات واخوت
انصاف و ادب لازم ماهیتمز در

كیم معترض اولسه شرف دینه دیلیله
كسمك دیلنی مشرب وخاصیتمز در

نظمی شرف دینمزی حسن حمایه
شایستهٔ عرفان و عبودیتمز در

فاتح درس عاملرندن
شروانی
علی نظمی

— سیمای صائمین —

دلی تسبیح ایله پیراسته بر مرد خدا
كیده‌رك فاتحه ، ایتمش اوراده عصر ادا
پیش وعظنده اوتورمش ایدی براستادك
ایكی دیز اوستنه ، بر واعظ خاق ارشادك
اوكوزل پیر جهاندیده نه‌لر سویلر ایدی
هپ مخاطبلرینه دیكجه اوكود ایلر ایدی
آكلادوب سویلدیكی صوم وصلاته عائد
خیره مظهر اولاجق دیرایدی صائم ، ساجد
رمضان شهرینه دائر اوكوزل تبشیرات
قسم كلیسی بخاریدن آلنمش سندات
هله قاضی كبی ، رازی كبی علامه‌لرك
نخجوانی كبی هر دهرده فهامه‌لرك
اوقومش دقت ایله هر برینك تفسیرین
فرق وتمییز ایده‌رك جمله‌سنك تعبیرین
اعتدال دم ایله ، حلم ایله تقریر ایدییور
اویله بیهوده دكل علم ایله تصویر ایدییور
قائماً دیكله‌دیكم برصیره‌ده مست اولدم
حضرتك حلقهٔ تدریسنه پابست اولدم
اوطوروب شویله‌جه اطوارینی تدقیق ایتدم
علمنی ، فضلنی ، حلمی ایله تصدیق ایتدم
ذاتاً اولماز ایسه بر واعظك اخلاقی كوزل
خلقه تعلیم جدل ایتمش اولور نصحه بدل

اشبو حكمتلره واقف اولان استاد حكیم
قول لین ایله ایلر ایدی دینی تعلیم
برده باقدم كه مخاطبلر ایچنده برذات
غائب اولمشدی نكاهندن آنك جمله جهات
وقف كوش ایتمش ایدی شویله‌جه اول استاده
آلمامشدی دینیلیر جان وجهانی یاده
غلبه ایتمش ایدی ذاتنه لاهوتیت
یوق كبیدی بدننده دم ناسوتیت
صانكه برمرده ایدی حال حیاتنده ایكن
بندهٔ صادق حق ، عاشق سوزش افكن
صقالنده سیاهندن بیاضی اكثر ایدی
رنك سیماسی آنك شویله براز احمر ایدی
یاشی اللی ایله آلتمش اراسنده یدی بو ذات
پاك وجدان ومطهر دل وآسوده حیات
اوروجك حالت قدسیه‌سی سیماسنده
كورولور نفی ایله اثبات ایله ایماسنده
جمله اعضاسی ایله صائم ودائمدی اوپیر
كیجه‌لر ، اكلاشیلیر ساجد وقائمدی اوپیر
نفسی محكوم ایدن ارباب ثبات وایمان
شبهه‌سز مظهر لطف اولدیغین ایلر ایقان
نص قطعی ایله ثابت ، بوكا یوق ریب وظنون
اوروجك فائده‌سی عدایله حددن افزون

اولورکه حل اولنورده او مبحث دشوار
ایدردی کوکلی غرق سرور برمدت
کلیردی فکرمه بر غالبانه حس وقار
بتون بونشوه‌یه عائددی ، نخبۀ آمال
بتون بوحسله ایدردی مرورلیل ونهار

هله صباحه قدر — برکیجه‌یدی — درسه باقوب
نمازه ، جامعه کلمش ایدم زبون ونزار
دعاده — بعداداء الصلاة — نزدمده
تصادف ایلدی برده شریك نکته‌شعار
زمان مساعدایدی ، واردی درسه برساعت
روامیدر ایده‌لم بزشووقتی بوش امرار ،
رفیق معرفتمله ، انیس روحمله
برادرانه ، برای تعاطئ افکار
قالوب کمال شغفله درون جامعده
فرحلی برکوشه‌ده ایلمشدك استقرار
مناسبت ایله ، صوردمدی : دونکی درسی ناصل
تفهم ایتدیکك ایلر ، یسك دیه اشعار ؟
مناقشات ایله میدان آچیلدی بربحثه
نتیجه ، ایکیمز پر عناد وپراصرار
جداله طالمش ، اوت کشمکشده قالمش ایدك
اوقال وقیل ایله درسی کیم ایلیور تذکار !
بزم شوحالمزی سیر ایدن رفیقاندن
کلوب بری بزه درسك اوقوندیغن اخطار
ایدنجه ، برده نه باقسه‌م تمام ایکی ساعت
کچوب جدال ایله اولمش اوکونکی سعی ، خسار
بودرلو فائده‌سز ادعا واصرارم
نه زمان ، زمان ایلر طورر ایدی اضرار
اوکون رفیقم ایله خائبانه عودت ایدوب
اوحالدن هله اولمش ایدم ندامتکار

براز تخفف کله جکدر شوحال پرشورم
فقط تفکر اولنسه بوبابده معذورم
ویرلمدی دستمه ایلك امثله ، بنا ، مقصود
هنوز بنده شوترکی قواعدی مفقود
بتون قیود وحواشیله غیب ایدوب کندم
کورنجه تحفه‌یی ، صاندم جهانی اوکرندم
بو اغترار ایله اظهار ، امتحان دیرکن
قیاسمه کوره اولدمدی واقف هرفن
چیقوب عقائده یوکسلدی درس ، اولوب ، بتدی
هزار حیف که جوی حیات آقوب ، کیتدی !..
ناعلمسه آکلامدم محو ایدوب او ازمانی
اجازت آلمادن اولجه بن بونقصانی
مکرمدار مباهات اولان فضا طارمش
جهان علم وهنرده دها نه‌لر وارمش
مؤلفات سلف لایعد ولایحصی
فوائدیله ایدرکن افقده نشر ضیا
ناصل اولوبده او نور لطیفی کورمه‌مشز
سزا نه مرتبه‌لرده تأثر ایتسه‌ك بز
بیلمنسه کیم ایدی مانع ، قصور کیمده ایدی ؟
نیچون بوحال ایله قالدم ، قباحتم نه ایدی ؟
اوقونماملغه واریدی برسبب عجبا ؟
چالشمیورمی ایدم بن اوقوتدیلرده بکا ؟
خیر ! اوقوتمدیلردی ، اوقوتمق اولمالزدی
ترقیاتمزی ایسته‌ینده پك آزدی
کیمك نه حدینه ایراز ایدوبده برغیرت
اوطرز سابقی تعدیله ایله‌سین همت
اودم رواج علوم وفنون همان یوقدی
نه‌دنسه عرض صداقت مرقیلك چوقدی
وسیله‌لر آرانیردی علومی محو ایه
خفیه‌لر جان آتاردی مقام والایه
سکز طقوز سنه وار — ظنمه کوره — انجق
شو خاطرم هله خاطر نشانکز اوله جق
بزم رجا مزی رد ایتدیکی کوروب بیداد
مباشرتله (مقامات)ه حضرت استاد
ندر لسان عرب ، حال وشان شعر وادب ؟
ندر مفاخره لرله او اهتمام نسب ؟
ندر شجاعتی عقل ودهاسی عربانك ؟
ندر او نابغه‌لر ، عنتره واعشالر ؟
ندر سخاسی ، وفاسی اوقوم ذیشانك ؟
ندر او کعب ولبیب ، جریر وخنسالر ؟
بور برو بزه ایضاح ایدرکن اعرابی ؟
هنوز بیلمیورم صانکه نه ایدی اسبابی ؟
سعایت ایلیه‌رك برائم نامعلوم ؟
او استفاده دن ایتمشدیلر بزی محروم ؟
نه حیله لردونیوردی شو دور سابقده ؟
نه‌لر سونیوردی او کون قرانلقده ؟
اولانلر اولدی نه چاره بو کونکی احوالی ؟
بو کون دوشونملی ، جائز دکلدر اهمالی ؟
کچن زمانه یانوب آغلامق ندر هیهات !
چالشمق ایلمك استر تلافئ مافات

فاتح درسعاملرندن
عاطف

ذبدۀ سیاسیات

غیرقابل انکاردر ، اوتوز یدی سنه‌دن بری اوروپا سیاسیاتی فرانسه ایله آلمانیا آره‌سنده ١٨٧٠ محاربه‌سندن صکره حصوله کلمش اولان مباعدت ومنافرتك تأثیراتی آلتنده قالمشدر. بیسمارق پولتیقه‌سنی بونقطۀ نظردن تعقیب ایده‌رك فرانسه‌یی اوروپادن تجرید ایتمك‌ده بوپولتیقه نك باشلیجه آمالندن بری اولمشدر . اتفاق مثلث بر طرفدن فرانسه‌یه ، دیکر جهتدن روسیه‌یه قارشو اوروپانك اورته‌سنده بیوك وقوی برکتله تشکیل ایتمش اولوب اتفاق مثلثك اوروپا هیئات دولیه‌سنه قارشو مسلکی تجاوزی دکل تدافعی اولدیغی اعلان اولنمش ، نفوذ سیاسی واقتصادینك ترویج وتوسیعی ایچوزده خطۀ جنوبیه‌ده یعنی شرقده واسع برزمین بولنمشدر . المانیا بوخصوصده بتون قوتیله منافع اقتصادیه‌سنی دیکرلری‌ده نفوذ سیاسی ایله مندمج منفعت اقتصادیه یی ترویج ایلمشلردر .

بوقوته قارشو فرانسه وروسیه اتفاقی وجوده کلمش ، نهایت انکلتره ایجاب حال وزمان ایله « انفراد معلا » پولتیقه‌سنی ترك ایله اوروپا مجمع دولیسنه قارشمشدر . انکلتره فرانسه ایله ائتلاف حاصل ایتدیکی کبی ایتالیایی ، اسپانیایی ده فرانسه طرفنه میل ایتدرمش ، آلمانیا ایله اوستریانك شرقده کوندن کونه منفعتلری آرتمقده اولدیغنی کوره‌رك کرك بونقطۀ نظردن وکرك هندستان حدودی یقینلرنده‌کی مسائلدن طولایی روسیه ایله اوزلاشمغی‌ده موافق بولمشدر .

روسیه‌نك ژاپونیا محاربه‌سنده مغلوبیتی ، ژاپونیا ایله انکلتره آره‌سنده بر اتفاقك موجودیتی ، انکلتره ایله فرانسه آره‌سنده‌کی ائتلافك بر اتفاق درجه‌سنده قوتی روسیه یی‌ده انکلتره‌یه تمایل ایده‌جك برموقعه کتیرمش ایدی .

بلغارستانك اوروپاده بر زمانلر روسیه پولتیقه‌سنه استناد ایدرکن کیت کیده اوستریایه توجه ایتمسی ، اوستریا نفوذینك کرك بلغارستانده وکرك ماکدونیاده آرتمسی روسیه‌نك خوشنه کیتمدیکی کبی آلمانیا نفوذینك اوستریا ایله برلکده بولنمسندن قطع نظر اوستریا روم ایلیده مشغول ایکن آلمانلرك‌ده اناطولیده تا بغداده‌قدر تیمور یولی واسطه‌سیله تأمین منافع اقتصادیه‌یه چالشمسی انکلتره منافعنه موافق کلمیوردی . روسیه ایسه ژاپونیا سفریله مشغولیتندن واحوال داخلیه‌سنك بر آرالق جدی اصلاحاته احتیاج کوستره‌جك درجه‌ده تشوشندن طولایی بالقان شبه جزیره‌سنده نفوذینك تناقص وبوکا بدل اوستریا نفوذینك تزاید ایلمه‌سنی‌ده خوش بر نظرله کورمیور ، بوکا مانع اوله‌بیلمك استیوردی . مزمن برحاله کلمش کبی کورینن ماکدونیا مسئله‌لرنده‌ده المانیایه کوکنمك اوزره اوستریا ، وانکلتره‌یه استناد ایلمك اوزره روسیه کورینیوردی .

اوروپا سیاسیاتی شوجریانلری تعقیب ایتدیکی صرده مملکتمزده قانون اساسی اعلان اولنمش ، اتفاق مثلثك تهاجم

صلح پروروانه‌سندن ممالك عثمانیه‌ده‌كی منفعتلرینی صیانت ایتمك ایچون خصمانه بزی تضییق ایدن حكومتلر دوستانه معاونت طریقنی اختیارله سیاستلرینی — اساس براولمقله برابر — شكلاً تبدیل وتغییر ایتمشلردر .

ادارۀ مستبده‌نك دوامندن آوروپاده مستفید اولان حكومتلر اوستریا ایله آلمانیا اولدیغی ، ایتالیا — اتفاق مثلثده داخل اولمق اعتباریله — كاه بونلره مماشاة كوستردیكی كبی كاه فرانسه وانكلتریه میل كوستردیكی واوته‌دن بری ماكدونیا احوالنك تذبذباتنی برنظر منفعتله تعقیب ایدن و نتیجه استفاده بكله‌ین بلغارستان‌ده ادارۀ مشروطه‌دن ممنون كورنمیه‌جكی ، باخصوص مملكتمزده حمیت وانسانیتدن عاری ومنافع حضوصیه‌یی ترویج ایچون وطنه خیانتدن غیرمجتنب كورینن بركروهك‌ده برمحاربه‌یی عادتا تشویق ایده‌جكی یولنده تخمینات وفرضیات ایشیدلدی اشته بوصره‌ده بلغارستان قپوكتخداسی كشوف افندی سفرا درجه‌سنده معامله كورمدیكی وخارجیه ناظری طرفندن سفرایه ویریلن ضیافته چاغیرلمدیغی ایچون صوفیه‌یه كیتدی . روم ایلی شمندوفرنده مستخدمینك تعطیل اشغالندن استفاده ایله بلغارلر خطك روم ایلی شرقی داخلنده‌كی اقسامنی اللرینه كچیردی . بوایكی مسئله بتون آوروپا سیاسیاتنی اشغاله باشلادی .

ینه بوصره‌ده روسیه خارجیه ناظری ایزوولسكی آوروپاده سیاحت ایده‌رك اوستریا ، المانیا وایتالیا خارجیه ناظرلرینه ملاقات ایتمش ، طبیعی قانون اساسی‌نك اعلانی اوزرینه حكومت عثمانیه‌نك اكتساب ایتدیكی موقع سیاسی‌ایله متناسب برمسلك تعقیبی موضوع بحث ایدلمشدر. بوملاقاتلر اوزرینه نشر اولنان معلوماتك خلاصه‌سی شودر : حكومت مشروطۀ عثمانیه‌نك تمامیله تأسس وكسب قوت ایتمسنه انتظار .

ینه بوصره‌ده فاس مسئله‌سندن طولایی فرانسه ایله اسپانیانك آلمانیایه ویردكلری مشترك نوطه‌یه آلمانیانك نه‌یولده جواب ویره‌جكی — برارالق فرانسه ایله آلمانیا اره‌سنده برمحاربه ظهورایتمسنه سبب اوله‌جغی تخمین ایدلمش اولان بومسئله حقنده — نه‌صورتده طاورانه جغی‌ده موجب مراق اولیوردی .

بلغارستان مسئله‌لرنده طوغریدن طوغری‌یه اوستریانك واوروپا سیاسیاتنده آلمانیانك مسلكنه بتون سیاسیون نظر دقتنی آچمش ایدی . بلغارستان پرنسنك بوداپشته‌ده فوق‌العاده مراسم ایله قبول اولنمسی ده اوستریا طرفندن بلغارستان آمال ومنافعنك حمایه وترویجی یولنده تفسیر ایدلمش ایدی .

حكومت عثمانیه ایسه بوایكی مسئله‌ده انجق حقوقنك تمامیٔ صیانتی وبرلین معاهده‌سی احكامنك حرفیاً تطبیقی مسلكنی تعقیب ایتمش ، حق صریحنی بتون اوروپایه تصدیق وتسلیم ایتدیرمشدر .

ابتدا بلغارلره مماشاة ایدن اوستریا مطبوعاتی‌ده بالاخره انكلیز غزته‌لرینك شدتلی مقابله‌سنه قارشو تبدیل لسان ایده‌رك حكومت عثمانیه‌نك بو ایشده نه قدر حقلی بولندیغنی كوسترمكه مجبور اولمشلردر. المانیا طرفندن فرانسه واسپانیا نوطه‌سنه مأمولك فوقنده ملایمت ونزاكتله جواب موافقت ویرلمسی‌ده آلمانیا سیاسیاتنك ائتلافجویانه بولندیغنی ارائه ایلمشدر .

حكومت عثمانیه بلغارستان امارتنه شمندوفر خطنك همان اعاده‌سی ، كشوف افندینك عودتی ایچون تبلیغات اجرا ایده‌رك شمندوفر خطنك اعاده ایدلمیه‌جكنه دائراولان وبرطاقم علل و اسباب صایان جواب اوزرینه حق صریحنی قوتله استرداد ایده‌جك یرده سیاسیاتك حال حاضرینه نظراً برلین معاهده‌سنی امضا ایتمش اولان حكومتلردن تأمین حقوقنی طلب ایتمكی موافق كورمشدر .

مسئله بوراده‌ده اولوب برآره‌لق اورته‌ده دوران ایدن محاربه شایعه‌لریله بلغارستانك اعلان استقلالی كبی روایتلری جریان احوال تأیید دكل تكذیب ایدییور .

محمد فطین